

Jan Hus: tři roky do jubilea

Za tři roky si budou nejen křesťané v českých zemích připomínat 600 let od upálení Mistra Jana Husa. Rozhodujícím momentem v životě tohoto kazatele se stal ale už rok 1412.

Od května roku 1412 to v Praze vřelo, ať už bylo počasí jakékoli. Dusnou atmosféru přivezli do Prahy kazatelé odpustků, jejichž finanční výnosy měly být použity na válku Jana XXIII., jednoho z tehdejších dvou papežů, proti Ladislavu Neapolskému. Zatímco tento papež nechal stavět v Římě bezpečnostní koridor mezi svou rezidencí a Andělským hradem, v Praze kvůli protiodpustkovým protestům padaly hlavy.

Jan, Martin a Stašek, tři mládenci jako vystřižení z knihy Daniel, byli navzdory Husově přímlově královskou vrchností sťati. Jediným důvodem byly jejich hlasité protesty v kostelích proti vyhlašování odpustků na tyto vojenské účely. Je pozoruhodné, že Hus po popravě tovaryšů 11. července zaváhal – jednak se neúčastnil následného demonstrativního pohřbu a jednak se další týden v Betlémské kapli k této bolavé kauze nijak nevyjádřil – jakkoli to od něj všichni očekávali. Zřejmě přemýšlel nad dvěma věcmi: nad odpovědností za své posluchače (tři sťatí mládenci mezi ně patřili) a nad svým vztahem k dosud vstřícnému králi, neboť Václav IV. neměl v žádném případě v úmyslu papežskou odpustkovou bulu znevažovat. Ostatně část vybraných peněz měla skončit v jeho pokladně.

„Celou kapli plnou zlata bych nevzal za tyto hrdiny, kteří se směle postavili tlamě Antikristově,“ zahřímal konečně Hus 24. července již bez jakéhokoli taktizování, a tak dovršil svůj obrat. Tímto jednoznačným postojem překročil Rubikon a nebylo už pro něj cesty zpět. Papež, jakmile se dozvěděl o pražských nepokojích a Husově postoji, již neváhal vyhlásit nad ním nejpřísnější klatbu a vzpurnou Prahu zatížit hrozbou interdiktu – ten zakazoval vykonávat všechny bohoslužebné úkony v místě, kde se bude kacír zdržovat.

V této vypjaté situaci se dokonce udál pokus Husa v kapli zatknout, ale nepodařilo se. Než se tento oblíbený kazatel musel s hlavním městem království rozloučit, zveřejnil 18. října v latině své slavné „Odvolání k Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu“. To z něj udělalo reformátora „velkého stylu“, jak poznamenal historik Jan B. Lášek, který toto gesto přirovnal k Lutherovým protiodpustkovým tezím z 31. října 1517.

Husův podzimní odchod z Prahy jako by předznamenal podzim jeho života. Před odchodem do Kostnice, kde se jeho životní běh završí, stráví dva roky v domácím exilu (1412-1414), a to zejména na Kozím Hrádku nedaleko Tábora a na hradě Krakovci u Rakovníka. Na těchto místech, v poměrném klidu, mohl sepsat své nejvýznamnější teologické práce, jako např. spisy *O církvi*, *O svatokupectví* či *Postilu*. Zajímavé jsou však i jeho listy, které posílal Pražanům, když byl nyní od svých posluchačů a příznivců vzdálen. V jedné ze svých prvních „epištol“, kterou napsal ještě před Vánoci roku 1412, prokazuje, že i při všech strastech, kterými musel projít, neztratil smysl pro humor. Když se dozvěděl, že se udál pokus Betlémskou kapli strhnout, vyznal: „Tu důvěru v Boha mám, že nic nesvedou,“ poněvadž i „Hus, zvířátko krotké, pták domácí, jejich osidla přetřhl...“ A vyjádřil naději, že jako pravda Kristova byla vydána na smrt a pohřbena, a přece vstala z mrtvých a za sebe ustanovila dvanáct apoštolů, tak tatáž pravda „za jednu slabou a nestatečnou husu pošle do Prahy mnoho sokolů a orlů, kteří bystrým zrakem předčí jiné okřídlence...“ Načež papežovu klatbu označil za dřevěného jestřába.

Tímto „ornitologickým přirovnáním“ jako by Hus předznamenal svůj „druhý život“ v našem národě, zejména husitskou a bratrskou reformaci. Nejsou to však tolik myšlenky, které z Jana Husa už brzy po jeho smrti učinily mocný symbol s protiřímským hrotem, nýbrž dramatické okolnosti jeho života, schopnost „mediálně“ působit (i kazatelna je médium svého druhu), jeho vnitřní přesvědčení o „své pravdě“ a hlavně ochota za ně zaplatit cenou nejvyšší. K této ochotě nejspíš dospěl Jan Hus právě před 600 lety při přemýšlení nad osudem třech sťatých tovaryšů...

Milí přátelé, kdybych měl stručně naznačit odkaz Husův pro naši dobu, učinil bych tak ve třech bodech. První z nich úzce souvisí právě s rokem 1412, jak jsem to již naznačil, tedy s dobou přesně před 600 lety.

Ty tři body shrnu do těchto tezí:

- I. *Pravda Kristova je nad námi*
- II. *K pravdě Kristově lze dorůst jen ve vzájemném dialogu uvnitř společenství církve*
- III. *Pravda Kristova se nevyčerpává jen v pravém učení, ale zahrnuje také pravou praxi.*

I. Pravda Kristova je nad námi

Takto reagoval Hus na ztíženou církevní klatbu a interdikt nad místem jeho pobytu, který vyhlásila papežská kurie v červenci roku 1412: „*Já, Jan Hus z Husince, mistr svobodných umění a hotový bakalář svatého bohosloví na vysokém učení pražské univerzity, kněz a kazatel potvrzený při kapli Betlémská, svěřuji toto své odvolání Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu, který spolehlivě zná, obhazuje a soudí, činí zřejmou a odměňuje spravedlivou při každého člověka,*“

Toto odvolání z 18. října téhož roku přibil na vrata Mostecké brány, která vedla k arcibiskupovu dvoru. Tato slova napsal Hus poté, co byl stížen klatbou, když se ozval proti pálení Viklefových knih, poté, co jeho právní zástupce v Římě Jan z Jesenic byl zatčen, poté, co nový papež Jan XXIII. vyhlásil nové odpustky na podporu své války proti Ladislavu Neapolskému a Hus tuto odpustkovou bulu podrobil drtivé kritice. Tato slova napsal Hus poté, co byli popraveni tři Husovi stoupenci, kteří se vzepřeli odpustkovému prodeji, a nad Husem byla zpřísněna klatba. Tato slova napsal poté, co se přesvědčil, že v církvi Kristově jeho doby panuje nespravedlnost, násilí a tyranie, náboženské tíhnutí lidu je zneužíváno ke světským cílům a evangelium Kristovo je z nejvyšších církevních míst překrucováno a uváděno v nevážnost. Tehdy Hus učinil krok, který dodnes svou smělostí může působit rozpaky, avšak v kontextu Husova zápasu o pravdu je naprosto oprávněný a pro pohcopení Husova významu centrální. Je to ono „odvolání k Ježíši Kristu, soudci nejspravedlivějšímu“, neboť všichni křesťané, zvláště pak kazatelé, teologové, pastýři církve a také i papež se mají poměřovat normou, která je nad nimi, totiž evangeliem Ježíše Krista, jehož jsou a mají být vždy jen pokorní služebníci a nikoli páni.

II. K pravdě Kristově lze dorůst jen ve vzájemném dialogu uvnitř společenství církve

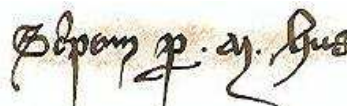
Poslyšme Husovo vyznání: „*Na počátku studia učinil jsem si zásadou, že kdekoli poznám mínění správnější, ihned upustím od svého méně správného a pokorně i radostně přijmu názor odůvodněný lépe*“. Tento postoj je pro pražského Mistra příznačný. Celým svým životem i dílem vyzýval Hus církev k dialogu a ke společnému hledání pravdy. To konečně dosvědčuje i svým riskantním odchodem do Kostnice, neboť nechtěl nic jiného než před koncilními otci obhájit své názory, kvůli nimž na něj byla uvalena klatba. Byl

totiž přesvědčen, že nebyl pochopen. Ale ovšem pokud by se v něčem mýlil a poznal by to, rád by i na koncilu své mínění v té či oné otázce opravil. Husova touha po společném dialogickém hledání pravdy byla tak příznačná, že je vskutku divné, že byl kdy nazýván heretikem.

A proto nejvlastější rehabilitací Husova procesu nebude jen uznat omyl koncilu v jeho případě, ale nastolit takové vztahy v církvi, aby pravda Kristova byla hájena vždy jen případnými argumenty v atmosféře vzájemné úcty, lásky a společné modlitby a se skutečnou pastýřskou starostí a nikoli utlumována hořícími hranicemi anebo – což je někdy ještě horší – byrokratickou cestou. Hus sám nepotřebuje být rehabilitován – jakkoli jej papež Jan Pavel II. slavnostně vyhlásil „reformátorem“, neboť jeho bude soudit soudce nejspravedlivější. Ale církev potřebuje Husa, aby plně rozvinula svou vlastní identitu církve, která sama sobě rozumí jako společenství poutníků, tedy těch, kteří jsou teprve na cestě ke království Božímu, a proto potřebují správný směr společně hledat a při nesnadné cestě Kristových svědků si pomáhat a společně se Pánu církve klanět a Jej vzývat.

III. Pravda Kristova se nevyčerpává jen ve správném učení, ale zahrnuje i správnou praxi.

„Protož, věrný křesťane, hledaj pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti, nebť pravda tě vysvobodí od hříechu, od ďábla, od smrti duše a konečně od smrti věčné, jenž jest odlúcenie věčné od milosti božie...“ K tomu poznamenává Amedeo Molnár: „Husův dnes už slavný výrok zahrnuje jádro všeho jeho myšlení. Husův pojem pravdy není prvotně předznamenán intelektuální zkoumavostí, jak tomu většinou bývalo u scholastických logiků, nýbrž mravním zaujetím ve vztahu k postavě novozákonního Ježíše.“

A handwritten note in Latin script, likely a personal note or a fragment of a letter, written in dark ink on aged paper. The handwriting is cursive and somewhat difficult to decipher, but it appears to be a personal reflection or a note related to the text.

Vlastnoruční latinský zápis Jana Husa

Odvážně se zastávat pravdy a spravedlnosti, pozvednout hlas všude tam, kde se děje bezpráví, odpovědně se přičiňovat o nápravu církve i společnosti, nenechat se zmámit vidinou dobrého bydla či výhodné kariéry, ale poctivě a radostně celým svým životem následovat Krista – to je autentický Husův důraz, který nelze odmyslet od jeho pojetí pravdy. Nepochopíme-li jej, nepochopíme vůbec jeho přínos. Možná toto byl hlavní důvod, proč byl Hus tak dlouho považován za kacíře. Vztáhne-li se na něj šablona pravověří, najdou se jistě u Husa výroky, které by scholasticky vyškolený teolog nepodepsal. A přesto je Husův přínos obrovský. Vrací církev zpět ke Slovu Božímu a ke Kristu samému. A odtud poznává, že pravda Kristova se nevyčerpává jen ve správném učení, ale týká se celého způsobu křesťanovy existence. Pravdu nelze oddělit od života, od spravedlnosti a od sociálních vztahů (T. Špidlík). To by neodpovídalo biblickému svědectví. Čisté a zdravé učení má být teology a biskupy skutečně střeženo, ale vždy podle biblického základu, kde nalezneme mnohem širší pojetí křesťanské věrohodnosti než jen jako souhlas s určitou naukou. Kristova pravda si na člověka činí nárok. Nenechává ho ustrnout ve stojatých vodách. Narušuje jeho klid, probouzí jeho svědomí, komplikuje mu život. Kdyby Jan Hus nebyl zmocněn Kristovou pravdou, zemřel by zřejmě pokojně v pozdním věku na své posteli. Avšak jako jeho Pánu i jemu byl život násilně ukrácen. Svou statečnou mučednickou smrtí dokonal a stvrdil své celoživotní svědectví Pravdě. Husův odkaz tedy rozhodně nenabízí žádná laciná hesla a populistické programy. Dnešní ekumenický návrat k Husovi neznamena nic jiného než návrat ke Kristem přikázané úzké cestě následování.